

D. Loodusõhälendid ja muinasjutud.

I. PÄÄSUKESELAUL.

Karksi.

MM $\frac{4}{4}$ =154

Olli mulla raa-sik vil - lu, tahtsi po - jal
kuu-be te - tä, pan-ni ah - ju ot - sa pää - le,
put' - tev tul - le, pal - liv ä - rä kui särr!

Olli mulla raasik villu,
tahtsi pojal kuube tetä,
panni ahju otsa päale,
put' tev tulle, palliv ärä kui särr!

Laulnud Mari Sarv, 54 a. vana, Karksi kihelkonnas, Karksi valas, Nuia alevikus 1938. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (ERA, Pl. 96 B 1).

2. KASSILAUL.

Rannu.

MM $\text{♩} = 80$

mi
Kur - da , kar - da , sa - ra - puu sar - da ,
va - bar - na var - si , er - ne ö - le - kör - si .

Kurda, karda,
sarapuu sarda,
vabarna varsi,
erne õlekõrsi.

Üles kirjutanud Herbert Tamper e, 43 a. vana, Tartu linnas 1953. aastal. — Õpitud lapsepõlves Rannu kihelkonnas, Rannu vallas, Unikülas. — (RKM II 57, 121 (8)).

3. VANKRILAUL.

Vändra.

Kimper, Kamper, Kimper, Kamper! Kel-le Kamper, kel-le Kamper?
Piis - ta Kam - per , Piis - ta Kam - per !

Vanasti olevat Piista Jürissoni maast ilma peremehe loata väike teerada läbi aetud, kust mõned ka vankriga sõitnud, et otsemini ja kiiremini sihtkohta jõuda. Kui peremees, keda rahva seas kutsuti «Kamperiks», seda näinud, hakanud ta hirmsasti sõimama. Kord tahtnud keegi jälle sealt salaja läbi sõita. Puuassidega vanker «laulnud» ettevaatlikult ja aeglaselt: «Kimper, Kamper, Kimper, Kamper!» Aga siis näinud «küüdimees», et peremees tuleb ja haka-

nud hobust kiiremale käigule sundima. Vanker laulnud kiiremalt: «Kelle Kamper, kelle Kamper?» Kui aga hobune päris sõitma läinud, karjunud vanker juba täie häälega ja õige kiiresti: «Piista Kamper, Piista Kamper!»

Jutustanud ja laulnud Kadri Öunapuu, s. 1858. a., Vändra kihelkonnas, Vana-Vändra vallas, Aluste külas 1937. aastal. Üles kirjutanud A. Öunapuu (ERA II 138, 46/7 (15)).

4. VANKRILAUL.

Vändra.

Siit ei to-hi lä-bi minna, siit ei to-hi lä-bi minna!

Kas ma_i ü - tend, kas ma_i ü - tend!

Kui teinekord jälle üks teine sama teed [üle Piista pöllu — vt. eelmine «Vankrilaul»] läinud, karjunud tema vanker algul õige aeglaselt ja hoiatavalt:

Siit ei tohi läbi minna,
siit ei tohi läbi minna!

Kui peremees tulnud, «luiganud» vanker põgenedes õige kiiresti:

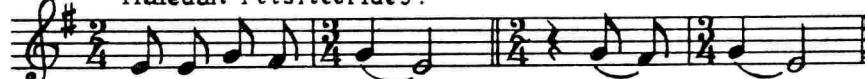
Kas ma_i ütend,
kas ma_i ütend!

Jutustanud ja laulnud Kadri Öunapuu, s. 1858. a., Vändra kihelkonnas, Vana-Vändra vallas, Aluste külas 1937. aastal. Üles kirjutanud A. Öunapuu (ERA II 138, 47 (16)).

5. LOOMAD VIIAKSE LAADALE.

Avinurme.

Haledalt retsiteerides.

Lin-na vii-ak - se !

Mind ka !

Ä - ra ssal mind tape - tak-se ! Mind ka !

Ju - mal saa-gu mind ai - ta - ma !

Trill - trall , trill - trall , trill - trall , trill - trall !

[Peremees hakanud linna minema loomi müüma. Vankrile pandud kukk, lehm ja oinas. Kukk laulnud:]

Linna viiakse!

[Lehm ammunud vastuseks:]

Mind ka!

[Kukk laulnud jälle:]

Ära seal mind tapetakse!

[Lehm omakorda:]

Mind ka!

[Oinas määginud:]

Jumal saagu mind aitama!

[Sõit aga läinud linna poole:]

Trill-trall, trill-trall,
trill-trall, trill-trall!

Vanaaegne laste nutulaul. Lauldud Avinurmes umb. 50 aasta eest.

Üles kirjutanud M. Sild Avinurme kihelkonnas, Avinurme vallas, Piilsi külas 1908. aastal (EÜS VI 62 (3)).

Märkus. Jutu sündmustiku on lisanud valimiku koostaja teisendite põhjal.

6. HUNT JA HANI.

Tõstamaa.

A.

„Te - re , tii - pa - lii - pa - jal - ga !

Kas koo-nu-kas ko - du on? Kä - si kärssa

B. käi - ma tul - la - va - der val - mis a - ja ta - ga !

Un - ti a - ja ta - ga ,

si - ga köö - gis su - pi - pa - ja ta - ga !

[Hunt tahtnud kesal siga ära süüa. Siga kutsunud hundi endaga koju, lubanud talle seal põrsad anda, sest need on pehmemed süüa. Hunt tulnud ka seaga kaasa ja jäänud värvava taha ootama, kuna siga enese suvikööki ära peitnud. Pärast pikka ootamist ütelnud hunt õues kõndivale hanele:]

Tere, tiipa-liipajalga!

Kas koonukas kodu on?

Käsi kärssä käima tulla —
vader valmis aja taga!

[Hani hakanud kisendama:]

Unti aja taga,
siga köögis supipaja taga!

[Seda kuulnud koer («koonukas»), tormanud hundi kallale ja kihutanud ta veriste külgedega minema.]

Laulnud Aleksei Rea, 51 a. vana, Muhu kihelkonnas 1907. aastal. — Muinasjutu-laulu kuulnud arvatavasti sünnikohas Tõstamaa kihelkonnas, Seliste vallas. — Üles kirjutanud M. Pehka (EÜS IV 1479 (53)).

Märkus. Viis on rütmiliselt korraldatud valimiku koostaja poolt, samuti on juurde lisatud teisendite põhjal jutu sündmustik.

7. HUNT JA EMIS.

Meremäe.

A. $\text{MM } \text{J} = 240$

Tsun-gi', tsungi', im - mo - kō - nō, lun-di', lun-di',
kōr - va - kō - nō, höö - rü', höö - rü', han - na - kō - nō,
nip - si', näp - si', nännä - ke - ne! An - na' mullō üt's pu - ja - kō - nō!

B. $\text{MM } \text{J} = 120$

Ei an - na!
Lau - la' vii!

Im's ol' poigōga' mötsah. Susi lät's ka' mano. Tuu ütel im's sele niiviisi, õt: «Anna' mullō üt's poig ar!» A' im's ütel: «Anna-ai' muido! Laula!» Susi nakas laulma, õt:

«Tsungi', tsungi', immokōnō,
lundi', lundi', kōrvakōnō,
höörü', höörü', hannahkōnō,
nipsi', näpsi', nännäkene!
Anna' mullō üt's pujakōnō!»

A' im's ütel vasta: «Ei anna! Laula' viil!» Astō õks es' mõnō sammukōsō kodo poolō. Nikani las'k laulda', mito vuuri, ku sai hindā pettā' minemā pujakōistōga'.

Jutustanud Hemmo Mast, 54 a. vana, Vastseliina rajoonis, Obinitsa külanõukogus [= Meremäe vallas, Obinitsa külas] 1953. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 127/8 (1)).

8. KUKK JA KASS.

Meremäe.

MM $\text{♪} = 156$

Kas-si - kō-ne , ka-sa - kō-nō , ne-li - jal-ga
 neit-sü - ke-ne , ki - kot jo vii - äs ü - ie Mer'ste mäki!

Kikas elli cassiga'. A kass sis lät's edikohe k'auma ar', jä'tt kikka kodo, opas: «Ar' sa' vällä mingu-ui!» Repän tul'l jal' riiga'. «Kikokõnõ, ma' sinno videle ümbre tarõ!» Kikas lät's istõ rii päale, ni repän arki' vei kikka. A kikas tänit:

«Kassikõnõ, kasakõnõ,
 nelijalga neitsükene,
 kikot jo viiäs üle Mer'ste mäki!»

Kuna kass joudsõ takah minnä', sis ol'l rebäsel kikas jo' ar' tapõt, paah kei jo'. A repän olõ-õs es' kotoh. Sis kass võt't tuu liha vällä ar' paast, sei ar' ni las'k suurõ hunigu patta kikka iist.

Jutustanud Nasta Rebane, umb. 70 a. vana, Vastseliina rajoonis, Obinitsa külanõukogus [= Meremäe vallas, Obinitsa külas] 1953. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 128/9 (2)).

9. REBANE HANEKARJAS.

Meremäe.

MM $\text{♪} = 176$

do #² Til - lõ , tal - lõ !
 Mer-de süümä , ruu-gu juu-ma , til - lõ , tal - lõ !

E si mängi mä-e pääl, til - lō, tal - lō,
 ka - ri süü kal - dōh, til - lō, tal - lō.

Paaba lät's hanikar'ust otsma. Puttu jänes vasta, küsüs: «Tereh, tereh, vanaimä! Kohes läät?» — «Hanikar'ust lää otsma.» — «A vöta' minnu.» — «A kas öllöta' mõistat?» — «Mõista k'ul'.» — «A kuis sa' öllötat?» — «Uh-huu!» — «Ei vöta'. Sa' hirm'tat mu' hani' ar'.»

No lät's jal' paaba minemä. Puttu susi vasta. Susi jal' küssi: «Tereh, vanaimä! Kohes läät?» — «Hanikar'ust lää otsma.» — «Vöta' minnu.» — «A kas öllöta' mõistat?» — «Mõista k'ul'.» — «Kuis öllötat?» — «Au-au!» — «Ei vöta'. Sa' hirm'tat mu' hani' ar'.»

Lät's vanaeit jal' minemä. Puttu kahr vasta. Tuu jal' küssi: «Tereh, vanaimä! Kohes läät?» — «Hanikar'ust otsma.» — «Vöta' minnu.» — «Öllöta' mõistat?» — «Mõista k'ul'.» — «Kuis öllötat?» — «Mäh-mäh!» — «Ei vöta'. Hani' hirm'tat ar'.»

Lät's vanaeit jal' minemä. Puttu repän vasta. Repän jal' küssi: «Vanaimä, kohes läät?» — «Hanikar'ust otsma.» — «Vöta' minnu.» — «Öllöta' mõistat?» — «Mõista k'ul'.» — «A kuis öllötat?»

«Tillō, tallō!
 Merde süümä, ruugu juuma,
 tillō, tallō!
 Esi mängi mäe pääl,
 tillō, tallō,
 kari süü kaldōh,
 tillō, tallō.»

Paabal sai hüä miil, vôt't rebäse hanikarja. Vei kodo, an'd süvvä, sääd asema ja pan'd magama kar'usõ. Hummogu jal' kar'u-sõlõ süvvä, röiva' sälgä, leib puuhu, saat hannõga' karja. Kar'us lät's õnnō:

«Tillō, tallō!
 Merde süümä, ruugu juuma,
 tillō, tallō!
 Esi mängi mäe pääl,

tillō, tallō,
kari süü kaldōh,
tillō, tallō.»

Tul'l õdagu kodo — ütte hanni olōki-ōs. Vanaimä küsse: «Kos hani om?» — «Või, vanaimäkene, merde jäi süümä, ruugu juuma. Hummōn lää, arki' tuu!»

Õdagu ravidi, hummogu lät's jalki' karja, õllödi:

«Tillō, tallō!
Merde süümä, ruugu juuma,
tillō, tallō!
Esi mängi mäe pääl,
tillō, tallō,
kari süü kaldōh,
tillō, tallō.»

Tul'l tōsō õdagu kodo jo' üte haniga'. Vanaimä küsse: «Kos hani' omma?» — «Või, vanaimäkene, merde jäi' süümä, ruugu juuma. Hummōn lää, arki' tuu!»

Vanaimä õks an'd õdagu süvvä, pan'd magama. Hummogu jal' rōivilō, an'd süvvä, leib puuhu. Lät's jo' üte haniga' õnnō karja. Lät's ja õllödi:

«Tillō, tallō!
Merde süümä, ruugu juuma,
tillō, tallō!
Esi mängi mäe pääl,
tillō, tallō,
kari süü kaldōh,
tillō, tallō.»

Tul'l õdagu kodo — olō-ōs inäp üttegi' hanni. Vanaimä lät's jo kur'alt vasta: «Kos hani' omma?» — «Või, vanaimäkene, merde jäi' süümä, ruugu juuma. Hummōn lää, arki' tuu!»

Õdagu õks anti süvvä, panti kar'u magama. No tul'l hummok, ni pühke tarrō, vei tarō asku välli. Tul'l tagasi ni ütel: «Või, vanaimäkene, minnu kutsudi üleaia vadōris.» Vanaimäkene an'd viil kuklikōsō leibä ja saat vadōris. Tul'l kodo, küsse vanaimä: «Mis sis nimes ka sai?» Tä ütel: «Alon'g.»

Sai tōnō hummok, tul'l üles, jal' püh'k tarrō, vei jälle asku välli. Tulō tagasi: «Või, vanaimäkene, jal' kutsudi üleaia vadōris.» Vanaimä an'd jälle kukli leibä ja saat vadōris. Tul'l õdagu kodo, jal' vanaimä küsse: «Mis nimest sai?» — «Poolōng.»

Tul'l jal' kolmas hummok. Tul'l üles, jal' pühke tarrō, vei jal' asku välli. Tul'l tarrō: «Või, vanaimäkene, minnu kutsudi jal' üleaia vadōrist.» Vanaimä jal' saat vadōrist, an'd jal' kuklikōsō leibä. Tul'l kodo. Jal' vanaimä küsse: «Mis nimest sai?» Ütel: «Lōpōng.»

Hummogult jal' tul'l üles — kar'u sõl väiga' kött haigō. Vana-

imä küt't sanna, küt't sanna ja vei kar'usökösö sanna. Pan'd kar'u-sökösö labalō, nakas vihtma. Lei voori vihaga' — karas hani vällä. Naas vanaimä jo' inäbä pesmä, öt sa' olöt mu' hani' ar' söönü'. A rebäsekene sannast vällä, üle aia mötsa ja — mint. Peräh lät's vanaimä vöidu vôtma tarō pääl — olō-ös olõmahki'. Nii sei repän hani' ni sei vöiu — ni sai höste elet.

Jutustanud Anna Järv, 75 a. vana, Vastseliina rajoonis, Obinitsa küla-nõukogus [= Meremäe vallas, Härrma külas] 1953. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 130/5 (3)).

10. REBASE JA HUNDI KALAPÜÜK.

Meremäe.

MM $\text{♪} = 210$

re 1 Tō - bi - nō kand kand ter - veht kan - du .

Elli susi rebäsega'. Repän lät's vällä k'auma. Kalamiis soit tiid pite. Timä hiit hindä tii viirde maaha, tek' hindä nigu ar' koolnu'. Kalamiis lei jalaga' — ar' lõpnu'. Vöt't handa pite kinni, hiit kalakuurma pääl. Es'hindäst könöli nii: «Naasel olöki-öi' kasuga kraed — seost saa hüü kasuga krae.» A repän pil'l kalamehel köik kala' kuurmast maaha tii viirde, peräst karas es' ka maaha. Tagasi minneh kor'as nuu' kala' köik üles ümbre hanna, ja köttu sei. Lät's sinnä umma kortöri tagasi, kos susi ol'l. Susi ütel: «Või, repän reinuvadõrikönö, kost sa' niipal'lo kallo olt saanu?» Repän ütel: «Külä kaivo tsusksi hanna, ni kala' es'ki' tulli' hanna külge.» Susi ütel: «Või, ma' ka lää panö uma hanna kaivo. Vadõriköne, tul' sa' ka üteh!»

Lät's susi, pan'd timä sis külä kaivo hanna. Pidä — ütles: «Ei olō' viil midä.» Liigut — «kerge viil om.» Repän ütel: «Piä_ks piä! Kas na niiruttu tulöva! Lasö' hand sügävämpä!» Liigutas jal' handa — «Om jo' veidokösö rasö.» Repän ütles: «Piä_ks piä! Piä_ks piä' viil!» Tä las'k terve üü pitä' kaoh handa, nikani ku külmi hand iä külgi kinni. Susi ütel: «Kallo om vist liiga pal'lo — jovva-ai' handa kergütägi' inäp.» A repän nakas tänni: «Võe, kulla küläkene! Susi situs külä kaivo.» Külänaase' tulli', kua tul'l kooguga', kua tul'l paa-argiga', kua tul'l aholuvvaga', kua tul'l kannipuuga'. Naksi' sutt pesmä. Pessi' soe köik veritsest ja susi kaksi hanna ar'.

Tuuvaehto siseh, ku naase' sutt nuhkli', käve repän küläh. Käve leeväkohetusö siseh, määri hindä leeväkohetusöga' köik kokko ja visas hindä mötsa viirde maaha. Susi ka pagösi mötsa poolö, sai

rebäse mano, ütel rebäsele: «Vadōrikōnō, vii' no' minno sälägä', kodo, ma' olō väegä' haigō!» A repān ütles: «Sa' no' määne haigō! Ta verine haigō määne haigō.» Õt «ma' olō haigō — ma' olō mädänü.» Susi vōlt sis rebäse sälägä, lät's kodo poolō minemä. Timä laul säläh:

«Tōbinō kand kand terveht kandu,
tōbinō kand kand terveht kandu.¹»

Susi ütel: «Mis sa' tah laulat?» — «Na mul vana' kar'a lōigusõ.» — Otsah.

Jutustanud Hemmo Mast, 54 a. vana, Vastseliina rajoonis, Obinitsa külanõukogus [= Meremäe vallas, Obinitsa külas] 1953. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 135/8 (4)).

11. PÖIALPOISS.

Mäe.

MM ♩ = 100

do¹ Tsorr-tsorr, nüs-sä' leh-mä, tsorr-tsorr, nüs-sä' leh-mä!

Teeda paabaga' ellivä'. Teeda lät's nurmō kündmä, paaba nakas kotoh pliine küdsämä. Lät's lihha lõikama ja lõigas pækä otsa maaha. Mähke närdsuga' kinni, visas aho päale. Küdsä pliine ja es' kõnolás: «Olös mul ka' pujakōnō olõva, saadas ka' teedalō pliine!» A pækä otsakōnō ütles aho päält: «Imä, ma' lää!» — «Kulla pujakōnō, kost sa' saidō sinna aho päale?» — «Imäkene, ma' su pækäst sai.»

Pan'd sis imä pliini' tassi päale ja lät's poig viimä. A poig saa-as muidu viia', ku pan'd pää otsa tassiga' pliini'. Lät's sis nurmō teeda mano ja an'd joudu teedalō. Teeda kaes, õt næ-i' kohki', joudu and, a næ-i' kohki'. Tul'l, kaes, õt tass pliinega' ja tassi all poiskōnō. Teeda nakas sis pliine süümä, a poig ütel: «Esä, ma' kunnä.» Esä ütles: «Pujakōnō, kas sa' no' saadō kündä, sa' olt jo veiga' väikokōnō?» Poig ütles, õt: «Esä, ma' kunnä.»

Poig las'k kat's kõrra üle pöllu adraga', ja lät's kat's miist müüdä, kaes, et hopõn künd, a miist adra taga næ-ei'. Tulliva' lähkombahe — pækäpiku' poiskōnō künd. Mehe' ütlivä' teedalō, õt: «Müü' ar' ta poig meelee!» Teeda ütles: «Mul es'ki' sai ta poig, õt sis ma' mööge' ar' teelee.» A tuu poig ütel: «Esä, esä, möö' ar' — ma' jalki' tulõ tagasi!» Esä möi ar' sis kalli raha iist tuu puja.

¹ = «Tōbine känd kannab tervet kändu.»

Veivä' mehe' ar' tuu puja ni lätsivä' tuu pujaga' vargilō. Lätsivä' üte talomihe aita. Lasiva' poiskōsō ussōpilost sisse ja tuu las'k ussō vallalō. Säält sis poig ai pal'lo kraami vällä. Päse-es koheki', kui kästi. Tä ol'l til'lokönō, sai sisse egäst pilost, a joudu täl olli. A johtu tuu peremiis aida mano ja löüs, et kraam kõik vällä aet. Pan'd ussō kinni ja nakas vargit taga ajama. Poig pagōsi aidast vällä ussōpilost, pagōsi moro päale hainatuusti ala. Tul'l kari kodo, lehm haard hainatuusti suuhtō ja sei arki' tuu puja hainatuustiga'.

Lät's tütrik lōunōst lehmä nüsmä. Poig tek' lehmä kõtust:

Tsorr-tsorr, nüssä' lehmä,
tsorr-tsorr, nüssä' lehmä!»

Lätt sis tütrik tarō mano ja perenaasele seletäs, et ei tiiä', mis lehmä kõtuh om, õt sedäviisi kõtust kõnöli. Pernaane ütles: «Mis sis saa? Sis tulō lehm är' tappa' ja kaia', mis lehmä kõtuh om.» Tapiva' lehmä ar' ja lätsivä' sis lumbi viirde sool'kit mōskma. Út's kot"us ol'l sool'kit jäemme ja tuu visksiva' körvalō. Tul'l susi mötsast ja sei ar' tuu sooligu otsa. Saig' sis tuu poiskōnō soe köttu.

Lätt susi külä kar'a mano minemä. Poiskōnō naas kõtust tänni: «Küläkar'usō', küläkar'usō', susi lätt kar'a mano!» Saa-as tuul soel kar'a man midä kurja tetä', tul'l ar' kodo. Ütles sis susi: «Min' ar' kõtust vällä!» A tuu poiskōnō ütel: «Kost ma' lää?» Susi ütel: «Min' suust!» A poiskōnō ütel: «A sa' süüt ar'.» — «A mine' silmäst!» — «A sa' näet.» — «A min' körvast!» — «A sa' kuulōt.» Jäi niisaantö sis. Susi iks lätt jal' külä kar'a mano. A poiskōnō jalki' täni'täs: «Küläkar'usō', küläkar'usō', susi lätt kar'a mano!» Ni susi jalki' ütles tälle: «Min' ar' vällä!» Poiskōnō ütles: «Vii' minno uma esä läve pääle!» Susi sis vei poiskōsō uma esä läve pääle — sääl poiskōnō lät's vällä, lipsti tarrō. Sis poiskōnō ütel uma esäle: «Saidō sa' kalli raha ja tulli ma' kodo ka' sullō pujast ar'.»

Jutustanud Anna Härm, 70 a. vana, Elva rajoonis, Sangla külanõukogus 1953. aastal. — Jutt on pärit Mäe vallast, Selise külast, kust jutustaja umb. 15 a. tagasi tulnud. — Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 138/41 (5)).

12. VAENELAPS KÄOKS.

Meremäe.

MM ♩ = 180

*re*¹ Kuu-ku, kuu-ku!

Am-mäk tapp mi - no - kō - sō , kuu-ku , kuu-ku ,

e - se sei mi - no li - ha , kuu-ku , kuu-ku ,

vel'lo jei mi - no ve - re , kuu-ku , kuu-ku .

Sö - sar ko - räs luu' kok - ko , kuu-ku , kuu-ku ,

parid öks sol - ga - rä - ti sis - se , kuu-ku , kuu-ku ,

parid si - ni - sii - di sis - se , kuu - ku , kuu - ku ,

vei mu' tammō oo - sō - kōis - tō , kuu-ku , kuu-ku ,

Imä ol'l ja esä, ja sōsari' olli' ja veli ol'l. Imä kuuli ar', esä vōt't tōsō naase — tuu ol'l halv. Esä lät's velega' tüühü ar', linno rabama lät's. A ütel sōsarõkõsõl ol'l verevä poolõga' upin kirstuh. Tuu lät's vōtma, ni ämmäk tougas kirstu kaasõ päähää, tap'p ärki'. Pää satte kirstu, kihä satte kirstu veere ala maaha. Pan'd ämmäk..., ragi ärä ja pan'd kiimä, kiit tuu liha är'. Hiit kaussi ja kut's esä ja vele süümä. Tul'l esä velega' süümä. Esä ütel tōist tütärd, öt mis tuu tulõ-öi' ka' süümä. Sōsar näk', kuis tuu ämmäk sōsarõ är' tap'p. Tuu es taha', öt sōsarõ liha. A ämmäk ütel, öt ta tänitäs köttu haigõs, selle tulõ-öi' süümä. No esä velega' sei, no tuu sōsarõkõnõ kor'as luu' kokko, pan'd s'olgaräti sisse ja sinisiidi sisse, vei tammõ oosõkõistõ — säält sai illos käokõnõ.

No tul'l hummog, linnas käokõnõ kultsiba katusõ otsa, sääl kuuk' nii:

«Kuuku, kuuku!
Ämmäk tap'p minokõsõ,
kuuku, kuuku,
ese sei mino liha,
vel'lo jei mino vere.
Sōsar kor'as luu' kokko,
pan'd õks s'olgaräti sisse,
pan'd sinisiidi sisse,
vei mu' tammõ oosõkõistõ —
säält õks sai illos käokõnõ.»

Kultsip ütel: «Öi tiiä', kas tulõ ilma ots vai mis! Säänist kägo viil õi olõ' kuuldnu'.» Vōt't sõlõ ja visas sõlõ k'aolõ. Kägo vōt't sõlõ ar', linnas sinna, koh saapit ummõldi, saposniga mano. Nakas jälle kuukma:

«Kuuku, kuuku!
Ämmäk tap'p minokõsõ,
kuuku, kuuku,
ese sei mino liha,
vel'lo jei mino vere.
Sōsar kor'as luu' kokko,
pan'd õks s'olgaräti sisse,
pan'd sinisiidi sisse,
vei mu' tammõ oosõkõistõ —
säält õks sai illos käokõnõ.»

Tuu saposnik lät's välliä. «Ei säänest kägo ilmahki' õi olō' kuuldnū'.» Võt't saapa', visas paari saapit käolō. Kägo võt't saapa' ar', linnas sinna, koh kaaba tetti, koh ol'l kaotegijä. Jalki' kuuk':

«Kuuku, kuuku!
Ämmäk tap'p minokōsō,
kuuku, kuuku,
ese sei mino liha,
vel'lo jei mino vere.
Sōsar kor'as luu' kokko,
pan'd õks s'olgaräti sisse,
pan'd sinisiidi sisse,
vei mu' tammō oosōkōistō —
säält õks sai illos käokōnō.»

Tul'l kaotegijä välliä. «Kost sääne kägo om tulnu'? Säänest kägo olō-õi' ilmahki' kuuldnū'? Tiiä-äi', mis tulō.» Visas kao käolō. Võt't tuu kao ar' ja linnas sinna, koh kivipuuli tetti. Jalki' kuuk':

«Kuuku, kuuku!
Ämmäk tap'p minokōsō,
kuuku, kuuku,
ese sei mino liha,
vel'lo jei mino vere.
Sōsar kor'as luu' kokko,
pan'd õks s'olgaräti sisse,
pan'd sinisiidi sisse,
vei mu' tammō oosōkōistō —
säält õks sai illos käokōnō.»

Kivitsakai ütles: «Öi tiiä', mis sii ilmah tulō! Sedä olō-õi' kohki' kuuldnū'.» Võt't kivipoolō, visas käolō. Võt't tuu kivipoolō ar' ja linnas umma kodo, uma esä tarō katusō otsa. Säääl naas kuukma:

«Kuuku, kuuku!
Ämmäk tap'p minokōsō,
kuuku, kuuku,
ese sei mino liha,
vel'lo jei mino vere.
Sōsar kor'as luu' kokko,
pan'd õks s'olgaräti sisse,
pan'd sinisiidi sisse,
vei mu' tammō oosōkōistō —
säält õks sai illos käokōnō.»

Sōsar lät's ruttu välliä kaema — visas sōsarolō sōlō. Lät's veli välliä kaema, kes tah kuuk. Velele visas saapa'. Lät's esä ka välliä kaema. Esäle visas kao king'tüses. A es' õks kuuk':

«Kuuku, kuuku!
 Ämmäk tap'p minokōsō,
 kuuku, kuuku,
 ese sei mino liha,
 vel'lo jei mino vere.
 Sōsar kor'as luu' kokko,
 pan'd ūks s'olgaräti sisse,
 pan'd sinisiidi sisse,
 vei mu' tammō oosökōistō —
 säält ūks sai illos käokōnō.»

Ämmäk kai nii: «Kae', määne muu maa hatt tulnu' siiä tarō katusō otsa rüükmä! A and es' sõlō ni saapa' ni kao.» Lät's ka kaema välli. Nigu ämmägulō kivipoolōga' visas päähä, ni tap'p arki' ämmägu.

Sōsar kõnöli ja selet peräst esäle ja velele ar', öt ämmäk tap'p ja süüt' teele liha ja vere. Sis nimä kutsi' tuud k'äko tarrō, a kägo ütel: «Lää-ai'. Kohes ma' uma' siibokōsō' jäätä, kohes ma' uma' pudsajakōsō' jäätä!» Ös tulō' tarrō, linnas ar' — jummal tiid.

«Seo_ks väikost aeti, hallō ol'l väega'. Vanalaiga peeti ūks seod jutust ilosast», lisas jutustaja lõpetuseks. Jutustades murdus tal sageli hääl ja tulid pisarad silmi.

Jutustanud Oksa Luik, 71 a. vana, Vastseliina rajoonis, Obinitsa küla-nõukogus (= Meremäe vallas, Kõõru külas) 1953. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 142/8 (6)).

13. VAENELAPS KÄOKS.

Torma.

The musical notation consists of three staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time (indicated by '8'). The lyrics are: '1-3. I - sa mu ä - ra tap - pis ,'. The second staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time (indicated by '8'). The lyrics are: 'kuk - ku , kuk - ku , ve - li mu'. The third staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time (indicated by '8'). The lyrics are: 've - re va - las , kuk - ku , kuk - ku ,'. The music features various note values including eighth and sixteenth notes, and rests. Measures are separated by vertical bar lines, and some notes are connected by horizontal beams.

Kägu on vaenelaps. Isä on ära tapnud õma lapse. Sōsar pani luud siidirätti ja vei metsa kännu õtsa [kus neist sai kägu] — nagu meile ikke öeldi. Kui karjas õlime, siis ikke laalime, kui kägu kukkus:

Isa mu ära tappis,
kukku, kukku,
veli mu vere valas,
sōsar minu luud korjas,
pani siidiräti sisse,
viis metsa kannu õtsa.
Ega kägu mulle kuku,
kägu kükub karjusselle,
laalab lapseoidijalle.

Laulnud Leena Mänd, 90 a. vana, Torma kihelkonnas, Mustvee alevis 1930. aastal. Üles kirjutanud K. Leichter ja P. Ariste (ERA III 6, 34 (49) ja II 30, 72/3 (13)).

14. ÖDE JA TIGETÜTAR.

Lutsi.

Sōs-se - ne , sōs-se - ne , ä - rä min - gu ,
ä - rä min - gu ! Kuu-ma' ki - vi' lä - vi all ,
külma' kal-mu' jal-gu all — lä-häd sin-na , sis-se tou-kas !

[Samal viisil lauldi arvatavasti ka teist laulu: «Vel'one, vel'one!»]

Elas enniemuiste ema isaga, oli neil tütar, oli kolm poega. Jumal kutsus vanemad ära, lapsed jäid järele. Elasid nad, elasid, sõitsid pojad Riiga kaupa tooma, sōsar jää üksinda koju. Tuli *tikötütär, eihüüä*, tahtis ära viia sōsara enesega, ahvatles, meelitles: «Tule minuga, tüdruk, saad hea elu peale! Ma sulle pliini küpsetan, häid paremaid ette panen.» Oli tüdrukul kass, see laulab:

«Sōssene, sōssene,
ärä mingu', ärä mingu'!
Kuuma' kivi' lävi all,
külmä' kalmu' jalgu all —
lähäd sinna, sisse toukas!»

Tigetütar nuuskas korra, viskas, lõi kassil jalad ära alt, ise läheb minema. Tüdruk nutma, palub kassi, et see teda ära ei laseks viia.

Kui tuli teine öhtu, juba ongi tigetütar toas. Jälle meelitleb: «Tulõ' mu' manu, mul süvvä'-juvvä' viländ! Lämme' vatska', pihme' bliini', lämmehn taröhn präädim — vele' sul pia kuu' tulõva'!» Hakkas kassikene jälle laulma:

«Sōssene, sōssene,
ärä mingu', ärä mingu'!
Kuuma' kivi' lävi all',
külmä' kalmu' jalgu all —
lähäd sinna, sisse toukas!»

«Ah sa padakonn, mis sa seal nurgas nurised!» karjus tigetütar, nuuskas, viskas ära kassil körvad mölemad — ise pühkis minema.

Läks ära, tuli kolmandamal öhtul tagasi jälle, ahvatleb tüdrukut enesega. Kass ei kuule enam ühtigi, aga silmakesed veel vilguvad peas. Võttis kuri, lõi silmad ka peast ära — kass löppes.

Sai öhtu, tuli kuri tagasi. Ei nüüd kedagi enam, kes tüdrukut oleks keelanud, kaitsnud. Võttis kuri tüdruku, viis ära, tõukas hauda, põletas ära. Põletas ära tigetütar tüdruku, aga ise võttis tüdruku varju enda peale, tuli tüdruku koju elama.

Vennad sõitsid Riiast kodu poole, lendab neile vastu sōsara hingekene kui väike linnukene, heidab vanema venna looga peale, laulab haleda häälega:

«Vel'one, vel'one,
kelles hiidät helmekõrra,
sibistelet siibikõrra,
kelles annat karali?»

«Ah, mäne tsirk sääl laul!» pahandab vanem vend. Kui võtab piitsa, löob linnu järele. Lind lendab ära teise venna looga peale, laulab:

«Vel'one, vel'one,
kelles hiidät helmekõrra,
sibistelet siibikõrra,
kelles annat karali?»

Teine vend niisama kui vanemgi vihastab, kohutab ära linnuse. Lind heidab noorema venna loogale. Ei noorem vend peleta lindu, kuuleb, mõtleb: «Mis imeline faul see?» Lind ikka istub noorema venna looga peal, kuni said koju värvani, tuli ühes õue pealegi.

Tulevad vennad koju, astub neile vastu tigetütar: «Ah, ma' teid ammu oodi, ammu oodi, kava kai! Kon te' olit niikava? Ma' kõõ tüü ütsindä är' tei, vaiva pal'lu näi.» Vennad vaatavad: «Mis ime see? Meil jääi hea, lahke sōsar koju, nüüd haugub, toriseb — ei see meie sōsar olla või!»

Mis teha? Noorem vend jookseb arbulööja juurde, läheb *tiidäjält* abi küsimä. See kostab: «Tigetütar ära põletas teie sōsara, võttis tema varju enda peale, aga linnukene, kes teie loogal laulis, see on teie sōsar. Võtke linnukene kinni, pidage hästi! Ta käänab ennast ära ussikeseks, sisalikuks, karuks, hundiks, ärge lahti laske! Kui saab kedervarreks, siis pange ära voodisse, heitke rist ette, siis saate sōsara kätte! Aga tigetütrele tehke sauna ölut, kütke katel kuumaks, lükake ta sisse, põletage ära!»

Tuli vend koju, võttis linnu kinni. Kui hakkas lind käänama, kui hakkas muutuma! Sai ussiks, sai sisalikuks, karuks, hundiks, kõigeks, mis aga maa peal liigub — ei vend lasknud lahti. Kui sai kedervarreks, pani vend ta voodisse, tegi ristikese ette.

Siis kütsid sauna kuumaks, tegid ölut hobuse jugadest, linaluist, kõiksugu kontsast. Petsid tigetütre sauna, pakkusid ölut. «Ei ole kippu, ei saa juua!» — «Pole sest viga, küünita üle ääre, võta niisama suuga!» Kui küünitas üle ääre, vennad tõukasid ta katlassesse, panid kaane peale — põles ära.

Aga hommikul voodist töoris oma sōsar üles.

Jutustanud A g a t a L e i t s e v a, 50 a. vana, L u d z a (Lutsi) maakonnas, Nirza vallas, Poddubi külas 1893. aastal. Üles kirjutanud O. Kallas (O. Kallas, Lutsi maarahvas. «Helsingi 1894, lk. 123, nr. 4; O. Kallas, Kaheksakümmend lutsi maarahva muinasjutt». Tartu 1900, lk. 345/7, nr. 44).

Märkus. Viis v. 3—5 jaoks on meloodiliselt ja rütmiliselt kohandatud valimiku koostaja poolt.

15. MARJAKOBAR.

Meremää.

A. MM $\text{♪} = 224$

Sann kū-tet, sau saadöt, na-to-ni, na-to-ni,

B. ve - si tuud, viht haut, na-to-ni, na-to-ni !

Saa-ai' ma' veer-dä', ve - le - naa-ne ,

saa-ai' ma' sōuda', sō-sa-rō-kō-nō. Haud om kin-ni

kim - mä - he, us's pāäl um - bō - he

Kat's veljä ol'l ja üt's sōsar. Kat's velenaist ka olli. Nuu' vele' käve' mōtsa tüühü. Velenaase' ütlī' umilō mehile, õt taad sōsard om jo' viländ, vaia' mōtsa ar' häödä'. Vele' olli' mōtsah tüüh, ja käve' na süuki viimä. Lät's inne üt's velenaane, perän lät's tōnō naane jal' viimä. Velenaase' sis ütlī' noilō velile niiviisi, õt hummōn saadamō' sōsarō, õt ajagō' timä hauda, ar' lasku-ui' kodo. Vele' kaibi' havva mōtsa. Saadi' nuu' velenaase' sis timä söögiga' mōtsa. Tuu sis lät's sinna mōtsa ja vele' hiidi' hauda ja kat'i' kaasō pääle ja kaasō pääle maa. Lätsi' kodogi' ar', õt ar' sai hauda aetus.

A velil lät's hallost uma sōsard peräst. Naksi' vele' sis väega' murõhtama: «Ol'I meil üt's sōsar, tuugi' ai' hauda. Inneb annu' timä mehele, sis olnu' hüä kostmag'i kutsu'.» Naksi' väega' naiste päälle kur'a' olöma, öt mis ti' käsi' sōsard hauda aia'. Vanõb velenaane ütles sis noorõbalõ velenaasele, öt: «Kütke' sann, kutskõ' timä vaest sanna tulõma!» Vanõb velenaane küt't sanna ja tek' sanna kõik valmist, haud' viha ja tek' vii kõik lämmäle. Ja kut's sōsard sis sanna, laul' nii:

«Naton, naton!
Sann kütet, sau saadöt,
naton, naton,
vesi tuud, viht haut,
naton, naton!»

Sōsar jal' ütel vasta mõtsast:

«Saa-ai' ma' veerdä', velenaane,
saa-ai' ma' sōuda' sōsarõkõnõ —
haud om kinni kimmähe,
us's pääl umbõhe.»

Tõnõ, noorõb velenaane ütel: «Ma' lää es' kütä sanna. «Vast sis tulõ, ku ma' kutsu.» Küt't ka sanna, tõi vii ja haud viha ja... Tuu ka sis kut's niisama:

«Naton, naton!
Sann kütet, sau saadöt,
naton, naton,
vesi tuud, viht haut,
naton, naton!»

Sōsar jal' vasta:

«Saa-ai' ma' veerdä', velenaane,
saa-ai' ma' sōuda' sōsarõkõnõ —
haud om kinni kimmähe,
us's pääl umbõhe.»

Kasvi sinna havva päälle pihlapuu ja pihlapuulõ kasvi' mafä' külge, suur tsäuk. Mõtsa seeh olli üt's väike talokõnõ, sääl ell esä pujaga', käve' mõtsah tüüh. Tulli' õdagu kodo pihlapuust müüdä ni poig võt't arki' tuu tsäuga, vei kodo, visas kõlgussõhe haino päale. Tõsõ hummogu lätsi' jal' mõtsa. Lätsi' minemä: «Tagasi tulõ', sis kütä' aho, tii' söogi ja pühi' tarõ.» A tuu mar'atsäuk iske hindä tütrigus, lät's sisse sinna tarrõ, küt't aho, tei söogi ni püh'k tarõgi' ar'. Tek' ar' ni iske hindä mar'atsäugast ja lät's ar' kõlgussehe. Ni tulõva' nä kodo ja imehtäse', öt ahi kütet, süük tett ja tarõgi' pühit. Tõsõ päävää lätsi' jal' mõtsa, öt: «Naka-ai' tegemä midägi'. Ku tagasi tulõ, sis kütä' aho, tii' söogi ni pühi' tarõ.» Tulõva' kodo

jaimehtäse', öt jalki' ahi kütet, süük tett ni tarōgi' pühit. «Kes siiä piät k'auma?»

Lät's poig targa poolō. «Targalō lää kõnõla.» Tark ütel, öt: «Teele k'au tütrik, kes isk hindä pihlapuu mar'a tsäugast. Ti' hummogult kõnõlgõ', öt mi' lää' mõtsa, naka-ai' ahjo kütmä, tarrõ pühkmä ni süüki tegemä. Tagasi tulō, sis tii'. Timä tulō kõlgussõst maaha. A ti' mingu-ui' tüöhü kaugohe, vahtkõ' perrä — sis võtkõ' timä kinni. Ta isk küll hindä mařatsäugast, isk hindä tsirgust ja isk hindä kistavarrõst. A ti' vallalō öks lasku-ui' timmä, nikani ku saa tütrigust tagasi.»

Poiss tek' targa oppust pite, vöt't tütrigu kinni. Timä saa-as inäp hinnast mar'atsäugast iski — jäigi' sinna tallo. Tuu poiss vöt't sis timä hindale naastest. Ütskord poiss küsse: «Kas sul ka om kodo-paika, kohe kostma minnä?» Tuu ütel: «Ol'l öks mul ka kodo-paik ni kat's veljä ol'l.» Miis ütel: «Läkⁱ sis ka kuna veljo polō küllä.» Lätsi veljo poolō külla. Velenaase' jo' tundsõ ar', öt ta om sösar. Noil sai väega' häbü, öt mis nä sösaralō tei', ja pagõsi — üt's velenaane pagõsi kaivo, tõnõ ekke, upudi' mõlõba' hindä ar'. Nii ta jutus läbigi'.

Jutustanud H e m m o M a s t, 54 a. vana, Vätseliina rajoonis, Obinitsa külanõukogus (= M e r e m ä e vallas, Obinitsa külas) 1953. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 149/54 (7)).

16. USSI NAINÉ.

Meremää.

MM $\text{♪} = 170$

sol
sii - lo, vii - lo!

Tuu' pu-ro', la-sõ' lai-va, sii - lo, vii - lo!

Kuningas tek' umalō tütrele tsuvva'. Üte tek' kirbunahadsõ, tõsõ tek' täinahadsõ. Sis ai kõõ riki kokko, öt kiä joud ar' üteldä', mis nahast om, toolõ saa tütar. Tul'l kõik riik kokko, kõik nime anti ar', öt tuust nahast ja tuust nahast, a õigust saa-as kiäki' üldä'. Tul'l siug kao salvõ alt vällä ja ütel, öt üt's om täinahanõ ja tõnõ kirbunahanõ. Tul'l tütar anda' siulõ. Lubatu ol'l ja es saa' sõnna ümbre

käändä'. Ja lät's tütär siuga' üteh ar' mere taadō. Elli_ks sääl kui kavva elli. Käve_ks tütär kotoh ka'. Midä seledä' ka'-as uma elost.

Elli ja ol'l täl jo' kol' tütärd. Tul'l üt'skord kõõ tütärdega' kodo. No' vele' tuud sall-i-s, õt sõsar eläs siuga. «Kas mi' tuud siugu saa-ai' ar' häädä?» Nuu nõudsõ' nondõ lastõ käest, õt kuis ti' tah elät mere takah. A imäl ol'l karistõt ar' nuu latsõ'. Vanõba' es ütle' ka'-as, a noorõb selet ar', õt kui mi_ks süü', sis timä k'au ka' ümbre livva veere ja lakk. «Üle mere om minnä'. Kuis ti' saat? Kes teile tulõ vasta?» Latsõ käest nii nõudsõ'. Lat's selet, õt: «Mi' lää' mere viirde, sis mamma nakas laulma, õt

Siilo, viilo!
Tuu' pur'o', lasõ' laiva,
siilo, viilo!

Sis tulõ siug laivaga'. Sis mi' lää'.

Kuningatütär taht jo' lastõga' ar' minnä'. A vele' es lää' tuud sõsard viimä mere viirde, õt meil käügi' kävvä', õt mi' lää' tõnõ päiv. A nimä es' lätsi' õks mere viirde ja hõik' tuud laiva, lauli':

«Siilo, viilo!
Tuu' pur'o', lasõ' laiva,
siilo, viilo!»

Nimä lauli', ja tul'l siug laivaga', ja nimä otsudi' tuu siu ar'. Sis tull'i kodo ja tõnõ päiv lätsi' tuud sõsard mere viirde viimä. A tuu sõsar nende kuuldõh õs naka' laiva kutsma, õt: «Ti' minge' ar', ma es' ooda', kooni' tulõ tuu laiv viimä!» Tull'i vele' ar', jäi timä lastõga', nakas laiva kutsma, laulma:

«Siilo, viilo!
Tuu' pur'o', lasõ' laiva,
siilo, viilo!»

Tul'l laiv — verine laiv. Tuu sai jo' arvu, õt om vele' ar' hukanu' timä. Nakas latsi praalma, õt kuas om ar' seledänü' velile. Vanõb ütle-es, keskmäne seledä-äs midägi'. Nakas noorõbalõ pääle k'auma, õt sina olöt ar' ütelnü', õt nimä es tiiä' muido. Es mõista' inäb muud — pan'd hindä kõos mere viirde. Vanõba tütre võt't hindä ligi, mis om tuu hal'as kuur, keskmädse võt't taas valgõs koorõs ja noorõbõ pan'd, mis om kõol nuu ohukõsõ' libisejä' ja ütel: «Sina võit nii libistä' kui minu südä libises!»

Jutustanud Anna Järv, 75 a. vana, Vastseliina rajoonis, Obinitsa küla-nõukogus (=Meremäe vallas, Häärma külas) 1953. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 154/7 (8)).

17. KADUNUD MEES.

Meremäe.

MM $\text{♪} = 196$

re 1

Ta - rō - kō - nō, ta - rō - kō - nō, mōt - sa poo - lō

pe - rä - ga', mu' poo - lō lä - ve - ga'!

Variant

Ta - rō - kō - nō, ta - rō - kō - nō, mōt - sa poo - lō

pe - rä - ga', mu' poo - lō lä - ve - ga'!

Miis lät's kodovävvü kosima. Puttu kahr vasta. No ütles: «Tere', miis! Koh sa' läät?» — «Ma' läää kodovävvü kosima.» Kahr ütles: «A no võta' minno.» — «Sust ei saa' vaist kodovävvü.» — «Saa k'ul'.» Lät's kahrug'a' kodo minemä. Kõik pelgäse' kahru ja muröhitasö. A midägi' tetä' või-i.»

No naksi' nimä saaju pidämä, ai' kõik umadsö' kokko. Tul'l ötag. Lät's sis mōrsja kosilasoga' magama. Mōrsja ei' toih kuigi' minnä' kahrug'a'. «Pango' vahí' ka pähütsehe, tōsö' vahí' jal' jalotsöhe, kolmada' vahí' läve taadō!» A kosilanō ütles mōrsjalö: «Käse' nuu' vahí' ar'!» No käsk' ar' läve takast ja jalotsöst, a pähütsehe jät't tuuvoori. A kosilanō ütel, et käse' nuu' vahí' ka ar' pähütsest. A mōrsja väega pelgäss: «Lasö' näil maada' päälé tah!» Kosilanō õks ütles: «Käse', käse' ar'!» No käsk' ärä. Kosilanō vöt't kahrunaha vallalō, visas säläst maaha — ol'l väega illos, ehtsä poiss.

No lätsi' hummogult tarrō. Timä ütel mōrsjalö: «Ar' sa' kellegi' ärä ülgü', et ma' naha päält maaha hiidi. Sa' olō' õks kurvalinō.» Umadsö' naksi' kõik küüsümä: «Kuis sa' timäga' maada' sai? Kuis ta sinno ar' süü-üs?» A tuu mōrsja õks ütel ar' sōsarolō. Sōsar jal' ütel muilō. Sis umadsö' ütli', et kuis meeble ka näitä' saas.

Tul'jal' õtag. Umadsõ' ai' kivi' kuumas, virahuti' kõlg^ussõhe nulka. Kosilanõ ja mõrsja lätsi' jal' magama. Nigu visas naha kivve päälle, ni arki' palli — tsärähti õnnõ. No ütles sis kosilanõ mõrsjalõ: «No hüväkene käeh, pristkene peoh. Ku su' keelekene es kär'ss ja sa' ar' ütli, no lää ma' ar'. Sis inne saa-ai' mu' kätte, ku kolm paari ravvatsit saapit ja kolm ravvast keppi ar' kul^utat ja kolm kullast ubinat ar' ürät.» Lät's kosilanõ umma tiid. Mõrsja lät's tarrõ, väega ikk, õt mis ti' mullõ sääntse pahandusõ teit.

Pan'd sis mõrsja ravvadsõ' saapa' jalga, võtt raudkepi kätte ja ubinakõsõ peio — ja lät's minemä. Lät's, lät's nikavva ku lät's, kaes — päälükene jo mari-madalakõsõh, jo jumalõhe minekil. Saapa' olle' jo ar' kakõnu', kepp ar' kulunu' ni upin ar' süüd. A koheki' üüsest minnä' olõ-õi'. Kaes, ni kaes — üt's tarõkõnõ lätt hanijala pääl ümbre. Tuu ütles:

«Tarõkõnõ, tarõkõnõ,
mõtsa poolõ peräga',
mu' poolõ lävega'!»

Jäi tarõkõnõ saisma. Timä lät's sis tarrõ. Tarõh vana paabakõnõ prääditäs: vasinõ vokk, vasinõ lang, vasinõ kuutslik'i pääl. Ta lätt tarrõ: «Vanaimäkene, kas üüses ka võödas?» Tuu vasinõ paaba ütel torrõhõhe: «Üümaia säläga' kannõta-i'. Üüsest õks võta.»

Tul' hummog, pan'd sis vahtsõ' saapa' jalga, vahtsõ kepi kätte ja vahtsõ ubina ürrä'. Lät's jal' minemä. Lätt, lätt, ku kaes — päiv jo otsani' jumalõhe minemäh. Saapa' ar' kakõnu', kepikõnõ ar' kulunu', ubinakõnõ ar' süüd. Kohki' olõ-õi' tarõkõist. Kohes no läät üümajalõ? Kaes — tarõkõnõ lätt jal' päälle hanijala pääl ümbre. Timä jal' ütles, väega armahe ütles:

«Tarõkõnõ, tarõkõnõ,
mõtsa poolõ peräga',
mu' poolõ lävega'!»

Jäi tarõkõnõ saisma. Lätt timä tarrõ. Kaes — paabakõnõ prääditäs: hõpõnõ vokk, hõpõnõ lang, hõpõnõ puul ni hõpõno kuutslik'i pääl. Ütles: «Vanaimäkene, kas üümajja ka' võödas?» Tuu paabakõnõ ütles jo oigõppa: «Üümaia kannõta-ai' säläga'. Üüsest õks võta.»

Tul' hummog. Mõs'k suukõsõ ar', pan'd jo perämädst' saapa' jalga, kepi kätte ja naas jo perämäst ubinat süümä. No lätt jal'. Päiv jälki' minekil jal', saapakõsõ' jo katski, kepikõnõ ar' kulunu', ubinakõnõ süüd. Olõ-õi' määnestki' talokõist näta'. Lätt ja ikk. Lätt — päiv jo jumalihe minekil. Kaes — tarõkõnõ jal' lätt hanijala pääl ümbre. Timä jal' ütles:

«Tarõkõnõ, tarõkõnõ,
mõtsa poolõ peräga',
mu' poolõ lävega'!»

Tarõkõnõ saisma. Lätt jo tarrõ, kaes — paabakõnõ keträs: kullenõ vokk, kullenõ kuutsli pääl, kullenõ puul ni kullenõ langki' pääl. Ütles: «Vanaimäkene, kas üuses ka võtat?» A tuu vanaimäkene ütel ilosahe: «Võta k'ul', tütrekene. Üümaia kanna_ai' kiäki' säläga'».

Sääl ol'l üud. Tul'l hummog. Saapa' kakudu', kepp kulutöt, ubina' süüdù — miist ei olõ' viil kohki'. Ik'k ilmaväega. Mõs'k suu ar', võt't nõnaräti karmanist välli, nakas suud pühkmä. Vanaimä ütles: «Kost su' kätte mu' poja nõnarätt om saanu?» Timä kõnõlas uma elolugu kõik ar'a vanaimäle. Vanaimä töi verevä poolõga' ubina umast kirstust, an'd umalõ minijäle kätte, pan'd nõnaräti sisse. Ja ütles: «Mine' sinnä' iu viirde, sääl lõika' sa' seo upin lahki — ja sinnä' saa mõisakõnõ! Sis sinnä tulõva' mehe' iu viirde hobõsit juutma. Sis sa' ütle, ku mehe' küüsuse' mõisat osta', öt... Sa' ütle', et ma' taha-ai' midägi' muud, ku ütes üüs mõisa pere-miist maada'».

Lät's ka' sinnä' iu viirde, laot' nõnaräti lak'ka, pan'd ubina päale, lahas ubina lahki — sai väega illos mõisa. KAES, ku tulõva' mõisa-pois' hobõsit juutma iu viirde. Tulõ', no: «Müü' seo mõisa meeble!» küüsuse' hobõsõjuutja'. A timä ütles: «Ma muud ei taha', toogõ' mullõ ütest üüst mõisa peremiist maada'!» Tul'l ka mõisa pere-miis. Ol'l vaelussõrmus sõrmõh — ja tundsõ uma mehe ar'. Ka', sis sai uma mehe kätte. Sis om jutuski' otsah. Ma' käve minev-aastaga kos'tmah sääl.

Foto 1956. a. (TRÜ)

Okse Luik (vasakult esimene) muinasjuttu jutustamas.

Jutustanud O k s e L u i k, 71 a. vana, Vastseliina rajoonis, Obinitsa küla-nõukogus (=Meremäe vallas, Kõõru külas) 1953. aastal. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 158/64 (9)).

ПОДРАЖАНИЯ ГОЛОСАМ ПРИРОДЫ И СКАЗКИ.

1. Песня ласточки. (Имитация).
2. Песня кошки. (Имитация.)
- 3—4. Песня телеги. (Имитируется ускоряющаяся езда на телеге).
5. Животных везут на ярмарку. Разговор петуха, коровы и барана; имитация езды.
6. Волк и гусь. Волк велит разгуливающему по двору гусю вызвать свинью. Гусь отвечает так, что его слышит собака.
7. Волк и свинья. Волк хочет съесть поросят, но свинья просит его сначала спеть песню. Волк поет до тех пор, пока свинья с поросятами не убегает домой.
8. Петух и кот. Лиса выманивает петуха на двор и уносит его. Петух песней зовет на помощь кота. (Ср. Н. П. Андреев, Указатель сказочных сюжетов. Ленинград, 1929, № *61 П: Кот, петух и лиса).
9. Лиса в стаде гусей. Поет песню пастуха и поедает гусей. (Ср. Андреев, Указатель № 37: Лиса-нянька, и № 15: Лиса-повитуха).
10. Лиса и волк на рыбной ловле. Избитый волк несет лису, которая поет: «Больной здорового несет.» (Ср. Андреев, Указатель № 1—4).
11. Мальчик с пальчик. Поет в животе у коровы. (Ср. Андреев, Указатель № 700: Мальчик с пальчик).
- 12—13. Сирота - кулик. Мачеха убивает сироту, которая превращается в кукушку и поет о случившемся. (Ср. Андреев, Указатель № 720: «Мать меня убила, отец меня съел.»)
14. Сестра и чертова дочка. Братья едут в город. Чертова дочка заманивает к себе их сестру, чтобы погубить ее. Кошка предостерегает песней о грозящем несчастье. Наконец чертовой дочке удается погубить сестру, и она сама принимает ее облик. Между тем сестра превращается в птицу и поет братьям о случившемся. С помощью волшебника она снова становится человеком, а чертову дочку казнят.
15. Гроздь ягод. По требованию своих жен братья уводят сестру в лес. Но потом женам становится жаль ее, они затапливают баню и песней зовут сестру мыться. Сестра отвечает, что не может прийти, так как лежит в яме, которая закрыта плитой. — Над могилой сестры вырастает рябина с большой гроздью ягод. Проходящий мимо молодой человек приносит эту гроздь домой, и она превращается в девушку.

16. Ж е н а з м е я. Королевна выходит замуж за змея, живущего за морем. Через некоторое время она с детьми приезжает в гости к родителям и для того, чтобы вернуться, должна песней вызвать змея с его кораблем. Но братья узнают слова песни от младшего из ее детей, сами вызывают змея на берег и убивают его. Когда жена змея узнает об этом, она превращает себя с детьми в березу, растущую на берегу моря.
17. П р о п а в ш и й м у ж. Девушку выдают замуж за медведя. Ночью медведь сбрасывает с себя шкуру и превращается в красивого молодца. Несмотря на запрет, девушка рассказывает об этом другим. Медвежью шкуру сжигают, но после этого молодец скрывается. Девушка долго разыскивает его и, наконец, находит. В поисках ночлега она трижды обращается с песней к вращающейся на гусиной ноге избушке и просит ее остановиться (ср. Андреев, Указатель № 425 А: Амур и Психея).